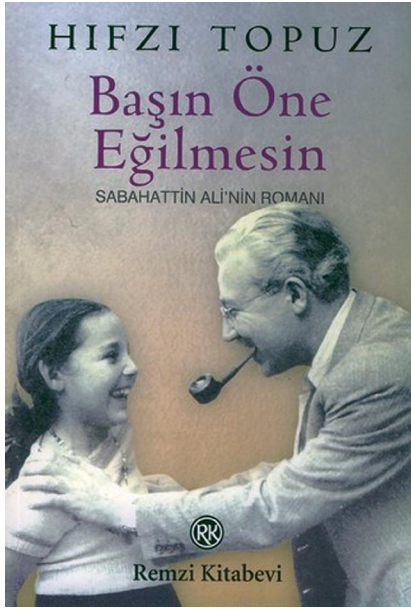

Kitap: BAŞIN ÖNE EĞİLMESİN

Turhan DEMİRBAŞ
Maden Mühendisi

1827 yılında; Almanya'nın Magdeburg şehrinde Karl adında bir çocuk dünyaya geldi. Annesi ve babası öldükten sonra yetimhaneye verildi. 18 yaşına kadar yetimhanede kaldı. Daha sonra; Hamburg'a giderek gemilerde miço olarak çalışmaya başladı.

Hamburg limanından aldığı yük ile demir alan gemi,

Akdeniz'i ve İstanbul Boğaz'ını geçerek, Rusya'nın Odesa limanına gitmekteydi. Karl da o gemiyle İstanbul'a kadar gelmiş, limana çıkmış, Galata'yi, Beyoğlu'nu dolaşmış, kendini Doğu'nun büyüğü ve gizemli havasına kaptırmıştı. İstanbul'u çok beğenmişti. İstanbul'a incek olan yük boşaldıktan sonra, gemi Odesa limanına doğru harekete hazırlandığı sırada; Karl'a birden hüzün çöktü. Arkadaşlarına İstanbul'da kalmak istediğini söyledi. Arkadaşları onu bırakmak istemediler. Bir kamaraya kapatıp, Hamburg'a kadar kilitli kalacağını söylediler. Karl'ın gemiden ayrılıp, İstanbul'da kalma isteğinden vazgeçirdiler.

Odesa'da üç gün kaldıktan sonra, limandan yükünü alan gemi dönüş yoluna başladı. Boğaz açıklarına gelen geminin, İstanbul limanına uğramayacağı kesinleşince Karl gemiden atlamaya karar verdi. Akşamüstü hava kararırken, Karl geminin arka bölümünde küpeşteye yaslanmış dü-

şünüyordu. Aklından hiç çıkmayan İstanbul'u gezerken gördüğü; Boğaz kıyısındaki yalıları, koruları, sandalları, fesli erkekleri, peçeli kadınları unutmuyordu. Tayfaların güvertede olmadığı bir zamanda Karl küpeşteden atlayarak, hiç kimseye gözükmeden sahile doğru yüzmeye başladı. Güzel bir Ağustos günüydü. Sahile yüzerek ulaştığı yalı Ali Paşa'nın yalısıydı. Yalıdaki hizmetliler ve halayıklar, Karl'ın iskeleye çıkmasına yardım etmişler. Boğulduğunu sanıp yere yatırmışlar, bir şey olmadığını anladıklarında, soru sormaya başlamışlar. Yalıda çalışan yabancı dil bilen Ermeni bir kavas varmış, o Karl'ın dilinden anlamış ve onun durumunu yalıdaakilere anlatmış. Kimsesi olmadığını söylemiş. Ali Paşa gelince durumu ona anlatmışlar. Ali Paşa ; Karl ile konuşmuş, yalıda kalmasına izin vermiş, daha sonra ona bir iş vereceğini söylemiş. Karl yalıya yerleşmiş, Kelime-i şahadet getirip Müslüman olmuş.

Gemidekiler Karl'ın yokluğunu ancak ertesi gün fark etmişler. Ambarların, yüklerin arasını, filikaları, güverteyi aramışlar bulamamışlar. Karl'ın denize atlayıp intihar ettiğini zannetmişler. Çok üzülüp; Zaten belliydi, kimsesiz ve mutsuz bir gençti demişler.

Karl kısa zamanda Türkçe öğrenmiş, adını Mehmet Ali koymuşlar. Ali Paşa; Mehmet Ali'yi Mektebi Askeriye Nezareti'ne yerleştirmiş. Bu yetenekli genç de kısa süre sonra başarılı bir subay olmuş. 1854 yılında 27 yaşında Kırım Savaşı'na gönderilmiş, birkaç yıl sonra ferikliğe yani generalliğe yükselmiş. Sırbistan ve Karadağ'da büyük başarılar elde ettiği için, zamanın sad-

razamı Mithat Paşa onun mareşalliğe yükseltilmesini önermiş ama, Padişah Abdülhamit genç olduğu için, teklifi geri çevirmiş. 1876-1877 Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki başarıları üzerine; Mehmet Ali Paşa'yı generalliğe terfi ettirmiş. Sonra Plevne kuşatmasını yapmakla görevlendirilmiş, ama başarılı olamamış.

Savaşsonaerince;PadişahAbdülhamit, Mehmet Ali Paşa'yı Berlin Kongresi'ne delege olarak göndermiş. Padişah'ın niyeti Kral Bismarck'ın karşısına ana dili Almanca olan bir Osmanlı delegesi çıkararak Kongre'yi etkilemekmiş. Ama hiç öyle olmamış, milliyetçi Bismarck vatanından kaçan ve dinini değiştiren Mehmet Ali Paşa'ya hain gözüyle bakmış ve onu küçümsemiş. 1878'de yine cepheye gönderilmiş. Arnavutluk ve Karadağ'daki isyanları bastırmakla görevlendirilmiş. İsyancılar Osmanlı Ordusu'nu fena halde sıkıştırmışlar ve kan gövdeyi götürmüş. Sonunda Mehmet Ali Paşa teslim olmaya karar

vermiş. Teslim olmak için siperden çıktığı anda, düşman kurşunları ile yere yuvarlanmış. Öldüğü zaman 51 yaşındaymış. Paşa'nın kafasını kesmişler bir sırığa geçirip, Osmanlı Ordusu'nu yenmeyi kanlar içinde kutlamışlar.

Müşir Mehmet Ali Paşa'ya; Fransız'lar Karl Detroit diyorlarmış. Çünkü Detroit Fransızcada boğaz anlamına geliyormuş. Yani boğaza atlıyan adam anlamında söylenmiş. Paşa'nın beş kızı olmuş. En küçük kızı Saniye Hanım, paşa kurşunlandıktan sonra Alay Emni Oflu Salih adında bir subay ile evlendirilmiş.

Saniye Hanım ile Salih Bey'in evliliklerinden üç çocukları oldu. Bunlardan biri Ali Selahattin Bey, bir deniz yüzbaşısı Trablus, Balkan ve Çanakka- le Savaş'larına katıldı. Gümölcine'de Hüsnüye hanım ile evlenir. Bir oğulları olur. Adını Sabahattin koyarlar.

Mehmet Ali Paşa'nın kızı Saniye Hanım; Sabahattin Ali'nin babaannesidir.

BİR KİTAP; BİR YAZAR

Yukarıdaki yazı; Hıfzı Topuz'un Başın Öne Eğilmesin kitabının ikinci kısmı olup, Gençlik Yılları bölümünden özettir. Hıfzı Topuz bu eserinde bizlere ünlü romancı, yazar ve gazeteci Sabahattin Ali'nin yaşamını anlatmıştır. Batı Almanya'nın ilk Cumhurbaşkanı olan (1949-1959), sanat tarihi eğitimi almış, gazeteci Theodor Heuss (1884-1963); Mehmet Ali Paşa'nın hayatını aynı doğrultuda anlatıyor.

Hıfzı Topuz bu romanında, belgelere dayanan özgün kurguyla Sabahattin Ali'nin Nazım Hikmet, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Orhan Veli, Asaf Halet Celebi, Sabiha Sertel, Vala Nurettin, Rasih Nuri İleri, Aziz Nesin ve Rifat Ilgaz'a kadar yayılan dostluğunu anlatmakta. Kısa ve Trajik yaşamına ayna tutmaktadır. Sabahattin Ali 41 yıllık yaşamı boyunca, Türk Edebiyatı'nın dünya dil-

lerine çevrilen seçkin örneklerini vermekle kalmadı. Yurdu için bağımsızlık istedi, çağdaşlaşma istedi. Bu yüce değerleri hep düşledi. Ama bu düşlerin bedelini sürgünler, hapishaneler ve sonunda İstranca (Yıldız) dağlarında katledilmeye ödeyecekti.

Ey gönül kuşa benzerdin

Kafesler sana dar gelir

Bir yerde durmaz gezerdin

Hapisler sana zor gelir

HIFZI TOPUZ'UN YAŞAM ÖYKÜSÜ

Gazeteci ve yazar Hıfzı Topuz, 1923 yılında İstanbul'da doğdu. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesi olan yazar, Galatasaray Lisesi'ni (1942), İstanbul Üniver-